

૯૨૦૫

જય શ્રી હિન્દ.

શ્રી આદર્શ નાટક સમાજ.

પં ના—પ ત ન.

કિંમત ૦-૪-૦.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશ્ટ્ર વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૧૦૫

વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ પંચજન્યત્ર

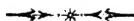
વિષય ૬-૧૨-૧

ॐ नमः श्री हिन्द ॐ

श्री आदर्श नाटक सभाज.

पं. न. प. प. त. न.

नाटकना गायनो.

लेखक

शंकरलाल भण्डीशंकर गाविंदल, भी. से.,

ओईर ओई मेरिट (नवानगर.)

छपावी प्रसिद्ध करनारः—

शंकरलाल भण्डीशंकर गाविंदल,

गुलाभराय भण्डीशंकर गाविंदल.

भावेका,

श्री आदर्श नाटक सभाज तथा श्री हिन्द नाटक सभाज,

गमनगर—डाहियावाड.

आवृत्ति २७,

प्रत ५०००.

संवत् १९७६.

सन् १९२०.

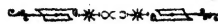
किंमत ०-४-०.

छापनरः गनलाल गगलवनदाय.

श्री 'सरस्वती' छापाखाना, ३५६, नागदेवी रस्ता, मुंबई, उ. (१४४४-७६)

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

પંખખ-પતન ના પ્રયોગની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.

પૂર્વ વૃત્તાંત.

શીખ સમ્રાટ મહારાજ રણજીતસિંહના મૃત્યુ પછી રાજ્યમાં શરૂ થયેલી ઈર્ષ્યા, અંધાધુધી અને માહોમાહિની ખટપટ તથા દેશ દ્રોહીના ઉશ્કેરવાથી દુશ્મનોના ચડી આવવાના સમયથી આ પ્રયોગની વસ્તુ લીધી છે. પંખખનું પતન રાણી ચંદાના ભોળા સ્વભાવથી અને મંત્રી લાલ-સિંહના નીચ લોભ વૃત્તિનુંજ પરિણામ છે. બાળ પંખખ કુમારોના હૃદય પણ આથીજ ભ્રમ થયા હતા, આથી વધુ પ્રસ્તાવનાની જરૂર નથી. શીખ નિમકહલાલ મંત્રી જ્ઞાનસિંહના દેશ પ્રત્યેના નેક વિચારો અને ભાગ્ય-દેવીના દેશની પડતીના ઉદ્ધારોથી ખેલતી શરૂઆત થાય છે. પ્રયોગમ આવતા સીનોથી બીજું સર્વ સ્પષ્ટજ સમજાશે.

—:—

અંક ૧ લો.

પ્રવેશ ૧ લો.---અમાત્ય જ્ઞાનસિંહનો મહાલય.

શીખમંત્રી જ્ઞાનસિંહની દેશ પ્રત્યેની દિવ્ય ભાવના-મહુમ સમ્રાટ રણજીતસિંહનું સ્મરણ - ભાગ્યદેવીનું ભાવી સૂચન - જ્ઞાનસિંહ ભયંકર બાતી સાંભળી ભ્રમણામાં પડે છે. ભાગ્યદેવી રાવી નદીમાં કૂદી પડે છે. વિચારશીલ મંત્રી જ્ઞાનસિંહ આશ્ચર્યમુગ્ધ થને છે.

પ્રવેશ ૨ જો—રાજમહાલય. કુમાર કરકસિંહને પોતાની જન્મદાતા માતા ચંદારાણીના ચારિત્ર્ય સંબંધી અનેકાનેક શંકાઓ ઉત્પન્ન થાય છે. શંકાઓનું સમાધાન કરવા જાય છે પરંતુ નાસીપાસ થાય છે. ચંદારાણી અને લાલસિંહ સેનાપતિ બન્યા પર તેને પ્રચંડ ક્રોધ ભરાય છે. અમાત્ય જ્ઞાનસિંહ આવી તેને આશ્વાસન આપતાં કરકકુમારનું હૃદય કંઈક શાન્ત થાય છે.

પ્રવેશ ૩ જો—શીખ રાણીનો મહાલય. બહારથી દાંભિક દેશભક્તિનો ડોળ બતાવી અંદરબાને હજાહજી વિપ્લવનું વર્તન ચલાવનાર દેશદ્રોહી સેનાપતિ લાલસિંહ પોતાનાં કપટતંત્રનું મંગળાચરણ રચે છે; શીખ મહારાણીપર પૈશાચિક પ્યારની છાયા જમાવી--તેને પોતાની બનાવી, શીખ પ્રજાનાં ચક્રુઓમાં મહારાણીને વિષય લંપટ દરાવી, પૂર્ણપ્ર પતન કરવાની ચાવી લાલસિંહ તથા તેનો આશ્રિત તેજસિંહ ચલાવે છે. અને હૃદયની નિષ્ઠાસ તથા વિશુદ્ધ વર્તનવાળી શીખરાણીચંદા પોતાના રાજ્યની તથા શીખ પ્રજાની સલામતી ખાતર લાલસિંહના દાવપેચોમાં ભોળવાઈ જઈ કરકકુમારના મોતની આજ્ઞા આપે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—કોમીક. ગાપનું નામ રાખવાની ધુનવાળો પોપટ મહારાજ પૈસાની પ્રાપ્તિ માટે મંત્રી જ્ઞાનસિંહનો પક્ષ તથા લાલસિંહના નોકર બળદેવસિંહના પક્ષમાં જવાના વિચાર કરે છે. રૂપાળી સાથે તે સંબંધી વાતચીત ચાલે છે દરમ્યાન બલદેવ આવે છે. બળદેવ ને રૂપાળી વચ્ચે પ્રેમનું ધમસાણુ જાગે છે. પૈસાનો લોભી પોપટીઓ આંખ આડાં કાન કરી જોઈ રહે છે. અને બળદેવના ગયા પછી પોપટ તથા રૂપાળી ખુશી થઈ ભવિષ્ય જીવનની ઇમારતો રચે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—અરણ્ય સ્મશાન—મૃતપિતાની સમક્ષિપર પિતૃસ્મરણ, રાજ્યનું ચિંતન અને માતાના ક્રુદ્ધ વર્તનથી કલેશ પામી

કરકકુમાર આંકંદ કરે છે. નીચ લાલસિંહપર કઠોર તિરસ્કાર, પંખખ પતન થવાની અણીપર આવેલું જોષ કુમારના બાવિ વિચાર, જ્ઞાન-સિંહનો પદસંચાર, શીખ પ્રજાનું બાવી ચિંતન કરતો કુમાર પિતાની સમિપર મૂર્છિત થતા છે. તેજસિંહ તેની અચેત આસ્થાનો લાભ લઈ તેનો વધ કરવા ચ્હાય છે. પરંતુ વૃધ્ધ અમાત્ય સિંહની સમય સૂચકાથી કરકકુમાર બચી જાય છે અને તેજસિંહ જાન લઈ પસાર થાય છે. (સ્વામી ભક્તિનો સજ્જડ નમુનો.)

પ્રવેશ ૬ ઠો—લાલસિંહનું મકાન.

લાલસિંહની પુત્રા હીરાંનો, પોતાના પ્રિયપાત્ર સગદાર શેરસિંહ પ્રત્યે પ્રેમનુરાગ—તેજસિંહના હૃદયમાં તેથી પ્રજ્વળતી આગ તેજસિંહ અને હીરાં વચ્ચે પ્રેમનો વિખવાદ—વીરરમણી હીરાંએ તેજસિંહને દેશદ્રોહી તરીકે આપેલો ફિટકાર.

પ્રવેશ ૭ મો—કુમાર કરકસિંહની ખાનગી કચેરી. શીખ સામ્રાજ્યની નિપાધુની તથા દેશદ્રોહીઓના દુષ્ટતાથી કંટાળી ગયેલો કરકસિંહ અવ્યવસ્થિત ચિત્તભ્રમ સ્થિતિમાં નિષ્ઠુર તેજસિંહના તીવ્ર બબ્બુથી મરણને શરણ થાય છે. મંત્રી જ્ઞાનસિંહ તથા શેરસિંહ આવી આ મયાંકર ઘટના જોતાં તરતજ કરકના ન્હાનાભાઈ શેરસિંહને તખ્ત-નશીન કરી શીખરાટ તરફે જાહેર કરે છે. બાળારાજની બુદ્ધિ, ચાપ-લ્યતા તથા મહેન્ટ ભાઈ કરકના ખુની તેજસિંહને મારવા માટે તેની પ્રતિજ્ઞા.

પ્રવેશ ૮ મો—અરણ્યમાં શીખમંદિર.

જ્ઞાનસિંહ અને શેરસિંહ વગેરે સ્વામીભક્ત સરદારોનું શીખ રાજ્ય અને શીખ પ્રજાના બાવિકલ્યાણ માટે વિચારો ચલાવવાનું ગુપ્ત સંકેત-સ્થાન. બાળારાજ શેરસિંહની ચાલાકીથી તેજસિંહના પરાજયની યુક્તિ. ડ્રોપ.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—ચંદા રાણીનો મહેલ, બે જીરાણીને ભરમાવી બીજા કુમાર શેરસિંહનો શીખોના કદ્યાણુ માટે સંહાર કરવાની આજ્ઞા લેવા લાલસિંહ ઈતેજાર. ચંદાનો પુત્રપ્રેમના પ્રત્યેક ઉદ્ધાર. રાજ્ય અને પ્રજાના કદ્યાણુ માટે અનિચ્છાએ પણ શીખરાણી પુત્રવધની આજ્ઞા આપે છે. રણજીતસિંહનું સુદ્ધમસ્વરૂપ લાલસિંહને ડરાવે છે. અને લાલસિંહ મુજીત થતાં તેની સ્વર્ગવસ્થામાં શીખ રાજકુમારોનાં મસ્તકો તેની બાવી દશાં બતાવે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—અળદેવસિંહનું મકાન. પ્રપંચી પોપટ મહારાજ રૂપાળીના વેશમાં આવી અળદેવને બતાવે છે ત્યાં રૂપાળી આવે છે. અળદેવને જૂન તરીકે ઓળખાવી બીજાવે છે. અળદેવ રૂપાળીના નાક ઉપર છુરી ચલાવે છે પણ પાછા પોપટ મહારાજ પરિણામે તેને બચાવે છે.

પ્રવેશ ૩ જો—અપરણ્યમાં સમાધિસ્થાન. બાળરાજા શેરસિંહ પિતા અને બાતાની સમાધિપર આકંઠ આદરે છે. કપડી તેજસિંહ પાછળથી આવી તેનાપર શસ્ત્રપ્રહાર કરે છે. પરંતુ જ્ઞાનસિંહ તથા શેરસિંહ આવી કુમારની પરિણામ વગરની સારવાર કરે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—લાલસિંહનું ભુવન. રાષ્ટ્રભક્ત રમણી હીરાં-દેવીના દેશદાઝ તરફ દેવી ઉદ્ધાર અને લાલસિંહ તથા તેજસિંહ પ્રત્યે તીવ્ર તિરસ્કાર-તેજસિંહે આવી હીરાં પાસે કરેલી પ્રેમની માગણી. દેશદ્રોહી પ્રત્યે હીરાંએ દર્શાવેલી હલકી લાગણી. તેજસિંહ હીરાંપર બળાત્કાર કરવા નક્કય છે. શેરસિંહ અને હીરાં વચ્ચે પ્રણયનાં બીજ રોપાય છે.

પ્રવેશ ૫ મો—સંકેતસ્થાન જ્ઞાનસિંહ તથા શેરસિંહ શીખોના બાવી લાજ સંબંધી ગુપ્ત મસજીત ચલાવે છે. તેજસિંહ આવી જ્ઞાનસિંહનો

દશાદકાથી સંહાર કરે છે. મરણની અણીએ પહેચિયો દેશભક્ત વ્રદ્ધમંત્રી શેરસિંહને શીખ સામ્રાજ્ય તરફ વફાદાર રહેવા પ્રતિજ્ઞા લેવરાવે છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—ચંદાનો મહેલ. ત્રિશંકુસમાન દશામાં તરફડતી ચંદારાણીને જ્ઞાનસિંહ તથા બાળરામ શેરસિંહના મરણના સમાચાર મળે છે. રાણી છાતીફાટ રૂદ્ધન કરે છે. નિખુર કુર લાલસિંહ તે તરફ જરા પણ લક્ષ્ય ન દેતાં દેશના કલ્યાણનું નિમિત્ત બતાવી પોતાના માર્ગમાં બાંડે આવતા સરદાર શેરસિંહનો નાશ કરવાનો રાણીપાસે કંઈક નમ્રતા અને કંઈક સત્તાના તોરથી પરવાનો મેળવે છે. અને હીરાંના આશક તેજસિંહને હીરાંનો હૈયાહાર બનાવવાની કામચલાઉ આશા આપી શેરસિંહનો સંહાર કરવા રવાના કરે છે.

પ્રવેશ ૭ મો—જંગલ. પંજાબ પતનપર શેરસિંહના સજ્જડ હિંદુમાર, દેશપ્રેમી રાજા-પ્રજા અને સ્વામી પ્રત્યે લક્ષિતમાન હીરાં પિતાના ત્રાસથી તથા તેની નિયતાથી કંટાળી અરણ્યમાં નાશી આવે છે. તેજસિંહ ત્યાં આવી હીરાંપર પોતાની સત્તાનો પ્રયોગ અજમાવે છે. લાલસિંહ પણ એચિંતો આવી હીરાંપર સખ્તાર્થનું શાસન ચલાવે છે. વિકાળ સિંહોના પંજામાં પડેલી નિર્દોષ હરિણીને શેરસિંહ બચાવે છે.

—:—

અંક ત્રીજો.

—:—

પ્રવેશ ૧ લો—લાલસિંહ તથા તેજસિંહ હીરાંને મનાવે છે. તેજસિંહ સાથેજ સ્નેહ બાંધવા લાલસિંહ તેને સમજાવે છે. હીરાં દેશદ્રોહી તેજસિંહ તરફ સખ્ત અણુગમે બતાવે છે. શેરસિંહ આવે છે. લાલસિંહ તથા તેજસિંહ શેરસિંહના ધૌર્ય સામે ન ફાવવાથી પસાર થાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—રૂપાળીના રમખાણથી કંટાળેતો પોપટ મહારાજ વેરાઅમય વિચારો ચલાવે છે. રૂપાળી પણ તેની સાથે સંસાર ત્યાગી સાધુ થઈ જવાના નિશ્ચય પર આવે છે.

પ્રવેશ ૩ જો—મહાસમરાંગણમાં શીખોના થયેલા સંહારપર ચંદા રાણીનો અફસોસ. બાળકુમાર દીક્ષીપસિંહના કાલાધેસા પણ સચોટ રહ-સ્યમય શબ્દો; લાલસિંહનું આસન્માન; પશ્ચાતાપ; દિલીપે તેને આપેલો ફિટકાર, અને કોહિનુરહીરાપર દીલીપના અસરકારક ઉદ્ગાર.

પ્રવેશ ૪ થો—સન્યાસી થઈ નીકળી ગયેલો પોપટ મહારાજ સંસારથી કંટાળીને પાછો આવે છે અને રૂપાળી પાસે બીજા માગવા અહાલેક જગાવે છે. પરિણામે પતિપતિન સંપીને સજાદુથી સંસાર છૂવન વિશુદ્ધપણે ગાળવાના નિશ્ચયપર આવે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—લડાઈનું લયનાક મેદાન—હેલો સંગ્રામ આદરી મરણને શરણ થવાની અણીપર આવેલ શેરસિંહ તથા હીરાદેવીની મૃત્યુ સમયપર પણ સ્વદેશ પ્રેમની અડગ ભાવના. યમદુતને નેત્રો સમક્ષ જોતો ધાયલ લાલસિંહ પશ્ચાતાપ કરે છે. તેજસિંહ ધાયલ સ્થિતિમાં પણ તેનું નાક કરડી તેને કુકર્મેતિ બદલો દે છે. બન્ને દુષ્ટાત્માઓ પ્રભુતા દરબારમાં જવાબ દેવા પરવરે છે. રાજકુમાર દિલીપ એક વૃદ્ધ સન્યાસીની સહાયથી શેરસિંહ તથા હીરાદેવીને સમાધિસ્થ બનાવે છે. દરમ્યાન પંજાબ પતનનું મૂળ કારણ ચંદારાણી આવે છે. બાળકુમાર દીલીપ તેને પંજાબનું પતન કેમ થયું તે સખત શબ્દોમાં સમજાવે છે. પ્રખર પશ્ચાતાપ કરતી ચંદા મુર્છિત બને છે. એવી રીતે પંજાબ પતનની પૂર્ણાકૃતિ થતાજ આ પ્રયોગ સમાપ્ત થાય છે.

ૐ: શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

પાત્ર પરિચય.

—:—

કરકસિંહ	શીખસમ્રાટ રણજીતસિંહનો મોટો કુમાર
શેરસિંહ	” ” દ્વિતીય કુમાર.
દિલીપસિંહ... ..	” ” તૃતીય કુમાર.
જ્ઞાનસિંહ	રાજ્યભક્ત વફાદાર જુદ્ધ અમાત્ય.
શેરસિંહ	શીખસામ્રાજ્યનો વફાદાર સરદાર.
લાલસિંહ	નરપિશાયનો નમુનો દારૂણ દેશદ્રોહી સેનાપતિ.
તેજસિંહ	લાલસિંહનો આશ્રિત અધોર કર્મી દેશદ્રોહી માનવરૂપી રાક્ષસ.
પોપટ મહારાજ	લાહોરનો એક અધમ બ્રાહ્મણ.
બળદેવસિંહ	લાલસિંહનો નફટ નોકર.

સ્ત્રી પાત્રો.

અંદા રાણી... ..	શીખસમ્રાટ રણજીતસિંહની પત્નિ, કરક, શેરસિંહ તથા દિલીપની જન્મદાતા માતા, નિખાલસ, નિર્દોષ, રાજ્ય અને પ્રજાની કલ્યાણ ભાવનામાં નરપિશાય લાલસિંહના નીચ માર્ગે ભોળપણથી દોરાર્થે ‘પંજાબનું’ પતન કરનારી ઈતિહાસ પ્રસિદ્ધ શીખરાણી.
હીરાં... ..	લાલસિંહની કન્યા. નરપિશાય પિતાને ત્યાં પ્રકટેલી દેશભક્ત દેવી દીકરી.
રૂપાબી	પોપટ મહારાજનાં પ્રેમીકાં પત્નિ.

શ્રી

પંજબ—પતન

નાટકનાં ગાયનો.

સૂત્રધાર—

૧

અખિલ અનંત આલ અજરામર હરીહરા,

અગ મૃગ જગ જનના પાલક.

ન્યારી ન્યારી તહારી અદભૂત અકલ,

સૃષ્ટિ સકલ મુદિત મનહર શાન્તિદાતા.

કુદરત કાનન.....

વારી વારી વારી અકળિત અગમ,

નાથ નીગમ ગુણ ગાતાં શેષ હારે.....

સહસ્ત્ર આનન.....

બાળાઓ—

૨

ભરત ભૂમી પરે ભવ્ય ભુમી પાલ બહુ થયા,

નીતિ ધર્મ પુણ્ય પંથમાં વિશેષ નીત રહ્યા,

અરર આજ તે તમામ ક્યાં અદૃશ્ય થઇ ગયા?

હાય આપી કાય ધર્મરાજ હૃદય રહી દયા,

વીર ધીર પાંડુ પુત્ર પુણ્યશાળી પૃથુ કહ્યા.

ક્યાં પ્રતાપી એ પ્રતાપ રણજીત પણુ નવ રહ્યા,

એ ભૂમીનું થયું આજ નિકંદન,

કહો મનું વીર ભારત ક્યાં ?

—ભૂમિ.

જાનાસહ—

૩

દીલમાં ભડકે પ્રજાને અંગેની, દુઃખ ભારી અતિ,
ભૂમી આ ભારતી, કુશંપ મારથી;
ધર્મા અંગારથી, સંકટ ભારથી.....
આવી પડી, દુઃખની ઝડી,
કોણુ કરે રહાય અંગે;
પંખા આજ નિસ્તેજ જણાય,
શીખનું નામ શું નાણુદ થાય.....
આવો ખાવિંદ ગુરુ ગોવિંદ,
શીખ પ્રભુ રહાય કરો !.....

ભાગ્યદેવી—

૪

કેમ કરી આ અધઃપાતને અરે હવે હું અટકાવું,
સમય ઉદયનો ફરી હવે હું કેમ કરી લાવું,
ન દીધું દુઃખ કદી આવું. —કેમ.
જે ભુમી પરે અવતરવા,
છાછે દેવો પણ મરવા,
ત્યાં તપે તાપ સંહરવા,
નહિં રહી કાઢને પરવા. —કેમ.

અંદા—

૫

ભૂમી ભારત ભગવીર તણી નીરવીર્ય બની નીરધાર;
પ્રાણ પ્રભુ રણજીત તમારી શીખ પ્રજા પલટી,
શીખ ભૂમીની થાય દશા શી દુર્મતિ હા પ્રગટી—
પ્રભુ તું બચાવ, શીખપર દયા લાવ,
મારો દેશ દુઃખી થાય પ્યારી પ્રજા ગુરે હાથ—

દેવ ગુરૂ શીખને બચાવે,
પરમ પાંચળ મારો તાર કીરતાર—નીર.

રૂપાળી—

૬

હું છું રૂપાળી તાર માઝં નયનોના બાણ
રસ રંગે રમોડું હું અનંગમાં. (૨)
માઝં બ્રમર કટાર કરં કામીને હું દાર
કરં કામણ હનર મુજ શાનમાં.....ટેક—હું છું.
ભટક મટક ચાલ જોઇ ગુલાબી ગાલ
બલચાઇ લાલ પડે પામમાં (અરે કંઇક મારા)
પ્રીતે પ્રસાદં પ્રેમ જળ મારી પાસમાં
કરં ધાયલ ધણીને નેત્ર બાણમાં.....ટેક—હું છું.

૭

રૂપાળી—અલખેલા છેલા ચાલો રસ બસ રતિરંગે મહાલો.
પોપટ—મોહક મનહરણી દારા, શા માલ ગુલાબી તારા—
રૂપાળી—મીઠા મધના ભોગી ભમરા હું કળી છું એ મધની,
પોપટ—ચૂસું હું એ કળીના રસને,
રૂપાળી—ચાલો પ્રીતમ ચાલો અલખેલા—

કરક—

૮

જુઓ જગી હો પિતાજી, રાજ્ય તમારું જય રોળાઇ,
કલેશ કુસંપની વાદળી છાઇ,
શીખની ભૂમિ હાય રંગાર્ધ—જુઓ.
નીચ નહટ મુજ માત ગણાર્ધ,
કીર્તિ તમારી હાય હજાર—જુઓ.

હીરાં—

૯

પ્રજ્ઞય જગાવી ગયા હાં, નાથ નગીના રે,
છખીલા રમરં છું—છેલા.

રસીલાજી રતિમાં રમાડો,
ધ્યાન હું તમારં ધરં છું.
ઠહાલા આવો આપ બેઠા,
હાં રહું છું, હાં જપું છું—છેલા.

૧૦

મારા મન મોહનની મૂર્તિમાં દીવાની કરં (૨)
તન મન અરપણુ નાથ નગીના, તારા પ્યારા
ચરણોમાં કરં.
શૂર સલુશ્વા સ્વામી મારા તારા પ્રેમે જાદુ થું કર્યું,
આવો પ્યારા જાદુગારા મન તારે પગલે પાયરં
ઠહાલા બલીહારી કરં.

નાયકાઓ—

૧૧

એજી આઓ ગાઓ સૈયારે
પ્રેમની ધુન મચાઇ
નીર ભરનકો યમુનાં ગર્ભ મેં,
ફેરી મદુકી કનાઇરે
મેરી ચુનરી બીંગલઈ કનૈયારે

નાયકા—

૧૨

જીવન ફના થવાનું, જાયું સહુ જવાનું
જૂઠી દીવાની દુનિયાં ચેતો પ્રવાસી ગાશીલ
બે આંખ આ મિંચાણી વીસરી સહુ જવાનું.
માયાની જાળ મિથ્યા મોહે મરી જવાનું.

અંક બીજો.

ચંદા—

૧૩

બની છું પ્રેમની એક મિથ્યા—અતિમારે
શીખ રાજ રક્ષા માટે સ્વી પ્રેમ બાહરે
કરવા એક મુજ દેશનું મંગલ,
સંકટ સાંધું હું કાટી શરીરનાં.—બની છું

૧૪

શેર—સુંદરી ખૂદયું ભાગ્ય શું મારું, થયું પ્રેમનું બંધન પ્યારું,
હીરાં—ધન્ય જીવન ગણું આજ મારું સુધાશીધારા સ્નેહની ઝળહળે
શેર—કામળ ચંદ્ર વદન શું તમારું—થયું.
હીરાં—સ્વામી સદોદીત સ્નેહેથી તારું,
પૂજન અર્ચન આદરું પ્યારું,
શેર—દેવી તમેને દેવી હું ધારું.....થયું.

તેજસિંહ—

૧૫

કર અસી ચમકાવી અરી શીલ વિદારું,
મહારાણી આપવાણી ગણી વિશ્વ વાક્ય.
નિરધાર કરું કાર કરક કુમાર
હુકમ આપનો પાળું સદા,
અરી સાથ ગાય ભરી લહું દિનરાત,
શીખ કામના શત્રુ બધા હું કૃપાણીથી કાપું—કર.

હીરાં—

૨૬

થઈરે દશા તારી થઈ શી દશા,
 ભારતની ભુમી ત્હારી થઈ શી દશા ?—
 વિશ્વના વિહારી ત્હારી ગતિ અતિ ન્યારી રાજ
 ગઈ રીદ્ધિ સીદ્ધિ મ્હારી ભરત ભુમિની આજ—
 ભારતના હિત માટે અહીં આજ પ્રાણ આપું
 કહો, તો ખતાવું મ્હારું હૃદય વિહારી રાજ—

—:૦:—

અંક ત્રીજો.

◆◆◆◆◆

શરસિંહ ને હીરાં—

૧૭

વાહ વાહ જોખનના માળી નિહાળું નેણુ ઢાળી,
 નાથ મારા શરના સરદાર છો.

શેઠ—હીરાં હૈયાનો હાર, આખા જીવનનો સાર,
 દીલ હરણી તું હારા દીલદાર છો.

હીઠ—સેવું સદાયે સ્વામી શાણા શીયળતું મતધારી,
 તીણુ મૂલે છું આપ ખરીદી દાસી દેવ તમારી.
 —રે હું જાઉં જીવન વારી.

રૂપાળી અને પોપટ—

૨૮

લાલા લાગો છો લટકાળા—
 રૂપાળી રામા પ્રાણુ પ્રિય શામા—
 રમીએ આનંદે આજ રંગથી ઉમંગમાં,
 પિયુ પાતળાયા પધારે
 મોહી રહી છું રહીયાળા—

૨૪૬—

૧૯

૧૫૫ કલ્પાંત શો કરવો થવાનું તે થવાનું છે.
 કરો લાખો પ્રયત્નો પણ જવાનું તે જવાનું છે.
 અરે પંજા તારું ભાગ્ય તો પુટી જવાનું છે.
 મહા પ્રલય મહિં આપું જગત કે દી જવાનું છે.
 નિકંદન શીખ જાતિનું જવાનું તે થવાનું છે.
 જગતના નાથની ઈચ્છા મુજબ અંતે જવાનું છે.

—૧૫૫.

૩૫૫ની ને પોપટ—

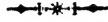
૨૦

પિયુ પોપટજી નવા નવા નિત લેશું લાખો લ્હાવા
 નિત્યે સોજે કળા સજવો જણે દીવાળીનાં ટાણાં
 રંગે રંગે રજની રમતાં વાશે બહાલા બહાણાં
 નાજુકકા નાથ મારા શોખી પૂરા શાણા
 આપીશું આ અલખેલીને નાણાં અદલે પાણા
 નૌતમ હીરાહાર મંગાવો લાવો નગદી નાણાં

અખૂટ કૌવત આપનારી આતંકનિગ્રહ ગોળીઆ
 કિંમત ગોળી ઉર નો ફ. ૧) જરૂર વાપરો.
 વૈદ્યશાસ્ત્રી મલ્હિશંકર ગોવિંદજી
 આતંકનિગ્રહ આપધાલય,
 કાલ્યાણેવી રોડ—મુંબઈ.

પંજબ-પતન

પ્રસ્તુત પ્રયોગ રા. રા. ગહાભાઈ રામચંદ્ર મહેતાની ઐતિહાસીક
નવલકથા 'પંજબની રાણી ચંદાકુંવર' નેજ અભારી
છે તો આ સ્થળે વાજળી તેઓશ્રીનો ઉપકાર
માનવાની કંપની પોતાની ફરજ જુવે છે.

વડોદરા,
તા. ૧૩-૬-૨૦.

માલેકો,
શ્રી આદર્શ નાટક સમાજ.

શ્રી આદર્શ નાટક સમાજ

તથા

શ્રી હિન્દ નાટક સમાજના

નીચેના ખેલોની ગાયનની આપડીઓના દરેક ચાર
આનાની કિંમતે મળશે.

૧ વીર-હુમ્મીર.

૨ સામ્રાટ-ચંદ્રગુપ્ત.

૩ પંજબ-પતન.

૪ ગંગાશાય.

૫ જોહરે શમશીર.

૬ પાંડવ ગુપ્ત નિવાસ.

૭ અમન અમન.

૮ સુવન્દા.

માલેકો,

શ્રી આદર્શ નાટક સમાજ

તથા

શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ.

